

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04000

TANTS, GEZANG, UN PAYN

Morris Nathan Winograd



THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מ. ווינגאנדראד

טאג

געזאגט

און פייך

פארלאג „אויפקום“

ניו-יארק

1929

Copyright - 1929
by
M. Winograd
New York, N. Y.

אריאם פרעס, 161 גרענד סטריט, ניו יארק, נ. י.

אינהאלט:

I וואואלן

7	שלויערס
8	ליכט און שאַטן
9	וועלט מיין וועלט!
10	אַ פאַרנאַכט אין גליל העליון
11	ווי דער יוקאליפט
12	דער טויט
14	"Picture Frames a Specialty"
15	פון אדם הראשון ביו מיר
16	אַ ווייסע הערבסט-נאַכט
17	נימאָ קיין נויס איבער דער זון
18	סאַמבאַט
19	אַ שלעכטער סימן
20	פאַרלוירן-געפונען
21	ניו-יאָרק
22	אויף אַ ווייסן זעגל
23	אַנאַנסן

II קאלירן-קלאנגען

27	עלעגיע
28	פאַר דיין געזונט
29	אין עמק יזרעאל
30	לידער ווי טויבן
31	אַ ניגון
32	אַ מיניאַטור סימפאָניע אין שוואַרץ
36	האַרבסט-מאַטיוו
37	קאַנטראַפּונקט

III ד ר א נ ג

41	דינסמן אין א האַמעל
42	פאַרבעטנדיג די בעטן
44	באַרג וועזאַוויוס אין א נעבלדיגן פאַרנאַכט

י ס ל י ד ע ר

47	א שוף גייט פאַרביי
48	די כוואַליעס
49	סאַרדיניאַ
50	געראַנגל
51	מעג פאַרגייען
52	זיסער שטאַרקער וויין
54	א באַלאַדע פון מויזנט וועלט חכמים
56	Stop
57	היראַגליפן
58	Still Life
59	א קאַפ פאַר א האַרץ!
61	אַלטע נייעס
62	געפאַנגען
63	העכערע מאַמעמאַטיק

I.

וואס וואס

שלייערס...

ווי אַ מענצערן אין שלייערס
טאַנץ איך אויס מיון לעבן —
וואָס אַ טאַנץ אַלץ נויע
שלייערנע געוועבן...

קיינער שיקט מיר ניט קיין בלומען,
קיינער גיט אַפּלאַדיסמענטן;
דאָך ציט אַזוי זיך מער אַנטבלויזן —
אַט אַזעלכע סענטימענטן...

און ווען כ'האַב היינט, אַ פּרום־פּאַרשייטער,
שלייער נאָך שלייער פון זיך געריסן,
האַבן שלייערס לאַכנדיג גערוישט:
„וואָס קען אַ שלייער פון שלייערס וויסן!“

ליכט און שאַטן ...

נאך איידער איך האָב דיין ליכט דערזען
האַט עס מיף אין מיר געברענט;
דאָך האָב איך צווישן וואַלקנס ערשט
דיין לויטער ליכט דערקענט...

ווי קען איך איצט צו דיר זיך ווענדן
זאַלט לייכטן מיר מוין קרומען וועג,
אַז אין געיעג נאָך פלינקע שמערן
האַב איך פאַרשווענדט מוין ליכט־פאַרמעג...

כ'האַב טעג פאַרשווענדט און נעכט פאַרשוועכט,
דאָך זע איך איצט, אַז אומעטום
פלעג איך בלויז דיר אַליין,
נאָר דיר אַליין, זוכן שטום...

וועלט, מיין וועלט! ...

וועלט, מיין וועלט —
ברענענדיגער וואלד
פון מיין גופ'ס געצעלט!..

ס'האט די גרינקייט פון דינע בוימער
בלינד געמאכט מיר מיינע אויגן,
און איך — א בלינדער שומר —
האב די צווייגן אראפגעבויגן...

איז עמיצער ביינאכט געקומען,
ביי מיינע פיס די צווייגן אָנגעצונדן...
איצט לאַכן ווינטן מיט געברומען
פון מיינע פייערדיגע וואונדן...

א פארנאכט אין גליל העליון

(מיין זיידן,
אברהם זאב ווינאגראד)

ס'האט די ליכטיקייט פון גליל
מיר אנטפלעקט מיין קלארן ווילן,
און ווי שעפסלאך בלאנדזשענדע אין מדבר
לויפן גלגולים פון מייגע רעיונות —
זיך מקריב זיין אויף א מזבח
געשטעלט פאר גאט...

נאר בלויז פאר קרבנות כשר'ע
ווי אליהו'ס
שיקט גאט אראפ זיין פלאם...

ווי משה'ס לוחות
זעען אויס שטויבער פון די בערג נפתלי —
אט איז אויסגעקריצט „אנכי“...
נאר די זון, ווי זי וואלט איצט די הימלען ברענען,
לאזט מיך ניט צו גאט גענענען...

ווי דער יוקאליפט ...

ווי דער יוקאליפט
וואָס ווערט געפלאַנצט אין פּויכטע געגנטן,
אויבצואַפן איז זיך די פּויכטקייט
פון צעפּוילטער ערד
און קראַנקער לופט,
שטיי איך צווישן אייך...
זויגן מיינע אויגן
דעם סם פון אַויערע זינד —
אַפענע און בלינד...

ס'איז קראַנק מיין געזאַנג,
קראַנקער מיין געדאַנק.
ס'איז מיין בלוט אַ זינד־באַד
פון אַ זיסן גאט
וואָס ווערט אין אים צעגאַנגען
און עס בלייבן נאָר פון אים
זיינע אויביגע פאַרלאַנגען...

וועל איך, ווי דער יוקאליפט,
גיט וויינען מיר אויף מיין זומפּיג מוזל,
נאָר ווי ער, מיט זיינע פּרישע גרינע בלעטער,
מיט שמייכלען מיין פנים פאַרדעקן
און גרינען איבער אַויערע לעבנס
ביז עס וועט די וועלט זיך עקן...

דער טויט

ס'האט א קינד געפרעגט:
„וואס איז טויט?“
און אלע האבן געשוויגן...
כא-כא-כא! כא-כא-כא! —
ס'א שאנדע דאך, מיינע ליבע לויט,
פאר קינדער אין די וויגן...

דער טויט איז א מעשה
אזא, א וויסע:
געקומען איז א שוינע „טאנמע“,
אין א לאנגער וויסער פעלערינע,
און מיט פינגער ווייכע, דינע
א קינד גענומען אויפ'ן האנט
און אוועק שפאצירן אין א וואונדערלאנד —
מיט'ן קינד שפאצירן געגאנגען...

און געזונגען האט די טאנמע
די שענסמע לידעלאך, געזאנגען,
וואס נאך קיינמאל ביט געהערט
אט-אדא אויף דער ערד...
און האט שפאצירט און שפאצירט
אויף א וועג, וואס האט
צו א טייך פון ליכט געפירט...

צוגעקומען צו דעם טייך —
האט מען פאר זיי גלויך
אראפגעלאזט א ברוק פון זילבער
און פון ווינט...
און ווי זיי זיינען נאך אריבער,
האט דער וועכטער, אויפגעשווינט,
אויפגעהויבן צוריק די ברוק
און זי פארגעסן צוריקצולייגן —

גאר פארגעסן צוריקצולייגן...
נאר שא, מייז קינד,
ער וועט שוין קריגן, אט דער וועכטער,
ער וועט שוין קריגן!..

ס'האט א קינד געפרעגט:
„וואס איז טויט?“
און אלע האבן געשוויגן...
כאכאכא! — דאס ווייסן דאך
קינדער אין די וויגן...

"PICTURE FRAMES A SPECIALTY"

אין זיין אַלטן אַרבעטס-צימער
זיצט דער אַלמער מיסטער סמויט,
צווישן בילדער פיל, ווי אימער,
בילדער פון אַ יעדן שניט...

און ער פאַסט זיי איין אין ראַמען,
יעדע ראם צום בילד געפאַסט —
גלייך ווי ביידע וואַלטן שטאַמען
פון איין סאַמען — און ער שפאַסט:

„מיסטער סמויט, דער ספעציאַליסט
אין דעם פאַך פון בילדער רעמען! —
איזל איינער, וואָס דו ביסט,
כ'לעבן וואַלסט געמעגט זיך שעמען..."

האַסט גערעמלט און גערעמלט
פרעמדע בילדער, פרעמדע טרוימען;
און דיין חלום — אונגערעמלט —
איז אַרויס זיך דורכ'ן קוימען..."

פון אדם הראשון'ען ביז בור

געגעסן האָט אדם הראשון
 די פרי פון וויסן, אין עדן,
 און גאט האָט געדענקט, אז צו־פרי שוין
 האָט אדם גענומען זיך שוידן

פון אים, און פון זיינע פאָרזאָגן
 אַפּקערן זיין ווילן און שטילן
 באַגערן צו־געטליך. „פאָרזאָגן
 אים, טויטן, אין השך פאָרהילן“ —

האָט גאט דאָן באַשלאָסן אין צאָרן —
 „ס'האָט אדם מיין סוד אוינגעביסן
 און איז שיער אַל־וויסנד געוואָרן;
 אַנזיין וועל איך דעם געוויסן,

וואָס בייסן ער וועט אים און בייסן,
 דאָך ווערגן דער אדם גאָר וועט זיך.“ —
 אזוי האָט געפּסק'נט דער כעסן,
 און אדם דערוואַסט האָט צו־שפּעט זיך...

דער משפּט, די שטראַף, איז פאַרשמענדליך:
 פאַרבלענדן, פאַרדאַרבן, פאַרלענדן
 דעם אדם און אדם'ס אומענדליך —
 פאַרוויסמעניש, פינסמעניש, שטאַרבן

פאַר זען און וויסן און וואָגן
 דערקענען דאָס גוטע פון שלעכטן...
 פאַרנעם אָבער, גאט, מיינע קלאַגן
 אַנטקעגן דעם פּסק אומגערעכטן,
 אַנטקעגן דיין קנעכט אומפאַרמרויטן,
 וואָס בלינדער ער ווערט אַלץ פון זען
 דאָך שטאַרבט ער טויזנטער טויטן
 פון סודות וואָס שווער אים פאַרשמעהן...

א ווייסע הערבסט־נאכט

ווייסע שעפסעלאך בלאַנדושען אויפ'ן הימל,
ס'האַט דער פאסטוך זיי פארגעסן ;
שרעק זיך, צאפלט דאָס געווימל,
ס'זאַל דער ווינט זיי ניש אויפעסן...

הערט דער ווינט די שעפסלאך צאפלען,
בלאָזט ער אָן זיין ביז געזיכט ;
דרויען זך באַ אים די אַפלען —
לויפט ער, קומט ער אוימגעריכט...

אין זיין וויכער, קילער שוים
טראַגט ער קריגן ווייסן וויין ;
שמעקט דער שאַרפער וויין אַרויס,
שלעפערט עס די שעפסלאך איין...

נימאָ קיין ניים איבער דער זון...

ווען עס איולט די זון
איר ליכט צו ווייזן,
ווען אין פלאמען טון
די שרפים שפרייזן;
ווען אין שוין געהילט
איז די לבנה,
ווען א שטראל וואָס קילט
איז די מאַדאַנע —
וויילט זיך וויינען
און ס'וויילט זיך
לאַכן
ווי מען מיט זיך
דיר,
אומזיסט,
נאַכטאַכן...

סאַמכאַט *

סאַמכאַט! לוסטיג-ליגנערישע געמיין,
וואָס פון זינט דער מענטש האָט דורך דערקענט
האַטו אים פאַרפירט און פאַרנאַרט —
איז דיינע פליגעלדיגע אַרעמס געפאַנגען
מיט דיינע פרוילאָכע געזאַנגען...
דערנאָך, אַז ער האָט פאַרשכור'טן קאַפּ
לעבן דיר אויסרוען געוואָלט,
ביסטו ווי אַ וואַלקן אין ווינט
פון אים פאַרשוואונדן געשוויבט!... —
דיך פאַרשמוסט איצט נקמה'דיג
איינער פון די אינגסטע דינער דיינע,
וועמענס בליק איז אַפגעקערט שוין לאַנג
פון דיין פאַרשויטן צויבער
און וועמענס אויער פאַרנעמט ניט מער
דיין לאַקנדיג געבעט,
מיט דעם פאַרבאַרגענעם געשפעט...
ביסלאַכווייז פאַרלאַזן דיך אַלע
וואָס גלוסט נאָך זייער גלוסטונג
דיינע לוסטיגע ליפּן צו פרעסן —
זאַלסט זיי קענען דערנאָך,
שפּאַסנדיג, פאַרגעסן...
דיינען דיינע וואוינונגען
אין די נידעריגסטע הייזער אַצינד
און ס'וואַלגערט זיך דיין לייכטער קאַפּ
אויף בעטן פון גראַבער זינד,
וואָס, איך ווייס, דו טוסט אַזוי שטאַרק האַסן
ווי ליב עס זיינען דיר געווען
דיינע געטלאַך-גרויזאַמע שפּאַסן!..

(* סאַמכאַט — די געטן פון פרויד, אין דער
אַסירישער מיטאלאָגיע.

א שלעכטער סימן...

נאכט נאך נאכט, אין זעלבן פלאץ,
זיצט און ווינט א שווארצע קאץ.

לעבנס גיין האט גאט דער פאטער
איר געשענקט, און בלויז איין קאטער...

אוינעם בלויז, דערצו א „באמער“ —
הערט ער נישט איר קאצניאמער...

הערט ער יא די גיין קאץ־שטימען,
זעט ער מיך — א שלעכטער סימן!..

ברענט אין אים די תאוה־שריפה,
און זי ברימט ווי א מכשפה...

קאטער, קאץ — געכפלט לעבן —
מיר האט גאט בלויז אוינס געגעבן,

דאך געבן וואלט איך עס מיין פאר,
מיט די שווארצע כשוף־האר.

נאר פאר מיר, איר מעגט זיך רימען,
יעדער איז א שלעכטער סימן...

פאַרלוירן-געפונען ...

כ'האַב פאַרלוירן זיך, פאַרלוירן,
אויף דער ערד און אויפ'ן הימל,
ביי פיל טירן, ביי פיל טויערן.
וואַנדלענדיג אין טרוים-געווימל.

כ'האַב פאַרלוירן זיך און וועלטן,
אין געלאָף פון זיך אליין —
זיך דעם אָפּגעט-פאַרשטעלטן,
פול געלעכטער און געוויין...

כ'האַב געזוכט זיך און געשפונען
מעשות וועגען ניי-געבוירן...
ביז כ'האַב זיך אָפּגעפונען,
ווען מיט דיר כ'האַב זיך פאַרלוירן.

ניו־יאָרק

(אימפרעסיע)

קאסטנס גרויע, געלע, ווייסע,
אויסגעשטעלט אין ענגע רייען,
יעדער קאסטן — אן אנדער מעשה —
שווער אזוי זי צו פארשטויין...

שטראָמענדיגע פאַרבן־מאַסן,
שעמערינדע קאַלירן —
בלישטשען, לויכטן אין די גאַסן —
לויכטן, בלענדן און פאַרפירן...

אויף אַ ווייסן זעגל ...

אויף אַ ווייסן זעגל
האַט מײן גױסט זײן נעסט געבױט,
און דעם ווייסן זעגל
זוכן וועל איך ביז'ן טױט...

ווינט האַט אים פאַרטונקלט,
גאט האַט אים פאַרשטױסן,
זעענדיג די נעסט פון
דרױסן בלוז, פון דרויסן...

איז די נאַכט מײן טרױסט איצט —
פּינסטערניש מײן פּרױד —
און דעם ווייסן זעגל
זוך איך אין איר קלײד...

אַנאַנסן...

ווי לעמפלעך פיל-קאלירמע
פון אַ עלעקטרישער רעקלאַמע
מיר לייכטן דאָ פאַרווירמע
אויף אונזער אויבער-הערשער'ס „ליאַמע“...

מיר פיערן זיין לעבן,
זיין מאַכט און זיין פאַרמעגן,
זיין נעמען און זיין געבן;
אויף וואָס? — מען מאַר נישט פרעגן...

מיר צינדן זיך און צינדן,
ווי די עלעקטרישע רעקלאַמעס,
לייכטן אויף און שווינדן...
פאַרנאַרן קונדן — מערן מאַמעס...

נו, פרעגט אייך ווינאַגראַד איצט —
אַ מענטש וואָס האָט נאָך קלוינע וואַנסן,
נאָר עפעס אים אַ חשד היצט —
נאָר וואָס אים געבן פרוי אַנאַנסן? !...

II.

קאליר-קלאנגען

עלעגיע

— מיינע אָדערן — סטרונגעס דינע —
האַט אַ בענקשאַפט אָנגעצויגן ;
שפּילט מױר אױצט אױף זײ מױן זעל
אַן עלעגיע אױף מױן לעבן :

„אױף די פעלדער פון דײן שכל
האַבן פּױערדיגע דערנער
זיך צעצױויגט...
ברענט און שטעכט אַ יעדער דאַרן
מױנע פּױברדיגע אױגן...“

— און הינטער זײ — די געדאַנקען —
מערן זיך און מערן —
רויענדע באַצילן...
ווי זאַל אױך נױט ווױנען ? —
ווי זאַל אױך נױט שפּילן ?...“

פאַר דיין געזונט!..

פאַר דיין געזונט,
ליכטיקע געטין פון געזאַנג,
מרינק איך איצט מוין וויי —
מוין טויערסטן געמראַנק!
פאַר דיין געליבטן נאַמען
בין איך מקריב היינט די נאַכט
און אַלע מיינע תּאות
פאַר דיין געבענטשמער טראַכט! ...

מעג דיין קומען זיין מיט פּרייד,
מעג דיין קומען זיין מיט קלאַג —
אַלץ איינס איז דאָס פאַר מיר;
נאַר לאַז מיר ניט אַליוין
אין מוין נאַכט און טאָג ...

איך האָב געמיינט עס וועט די פּיין,
די הייסע פּיין,
פאַרטרוקענען גאַר מיין גומען,
איצט קומסטו צו מיר ווידער —
געבענשט זאָל זיין דיין קומען —
פול מיט זאַפט אין דיינע גלידער...
און איז דער זאַפט געוויין —
וועל איך מיינס אין אים דערמרינקען,
נאַר לאַז מיר ניט, ווי אַ שטוין,
שטומערהייט פאַרזינקען ...

אין עמק יזרעאל...

ס'איז זיס דאָס קול פון אלטע פידלען,
באַרמע פון פאַרבענקטע פינגער,
נאַר וואָס קאַן זיסער זיין
ווי די פּיין
וואָס זינגט אַרויס פון פידל־סטרונעס —
אויפגעלאָזן און פאַרלאָזן...

ווי סטרונעס בלוילאָכע און גרינע,
פאַרלאָזן פון דער שכינה,
ציען זיך די שטרעמען־לופט
אין גרינעס מאָל יזרעאל,
פאַרשפאַרטע ווי אין אַ צעל
צווישן די בערג פון גלבוּע, נאַקעט און גרויליך־גרוי...
פאַרשאַלטן אויף אויביג צו בלויבן אַזוי...

און דוד'ס טויטע ליפּן —
רויטער ווי דער כּרמל נאָך —
זינגען אַלין מיט קלאַג
אויף שאול'ס בראַך...

לידער ווי מױבן ...

כ'האָב לידער ווי מױבן
אין בלוט מױנס געבאָדן,
געוואָרעמט מיט גלױבן,
געהיט זיי פון שאַדן...

כ'האָב אָדערן געטוליעט,
גענעסמלט סאַנעטן;
מיט זיי כ'האָב געהוליעט,
געכאַוועט שטאַפעטן

צו שיקן אַנטקעגן
דיין ליכטיגן פנים,
וואָס פינסטער די וועגן,
וואָס בלייבן נאָר אַן אים...

צום סוף גאָר געקומען,
מיט טריט אומבעזאָכטע,
ביסטו מיט אַ ברומען,
געוועקט די פאַרשמאַכטע,

פאַרבענקטע שטאַפעטן —
די לידער, באַפליגלט,
די אַדען, סאַנעטן,
מיט ליפן פאַרזיגלט...

געעפנט דאָס שטייגל,
געצויגן דיין בויגן;
איצט האָבן קיין צווייגל
די מױבן, פאַרפלייגן...

א ניגון

ביסט מיר היינט פארבוי מיט האלב-פארמאכטע אויגן,
נאר אין איילעניש געמאכטער האסט פארגעסן
צו פארמאכן זיך דאס הארץ, און, אנגעבויגן,
האסט פארלאזן שטיקלאך ניגון פון מעת-לעת'ן

פול מיט בענקשאפט-ריחות פון צעבליטע בלוטן,
וואס באפארבן פורפור-רויט די מאטע שעה'ן —
די געהוימניספולע פייגל פון ניש-גוטן —
פליענדיג צו אונז און פון אונז ווי די קראַען...

חאָבן מיינע אוי'רן אויפגעכאפט דעם ניגון
און באהאלטן טיף די טייערע „אבידה“...
איז קיין חילוק מער צי פרידן, אָדער קריגן,
ווען עס זיגנט איצט, טיילווייז, איין געזאנג אין בידע...

א מיניאַטור סימפּאָניע אין שוואַרץ

.1

(אַנדאַנטע)

עס שוואַרצט די נאַכטיגע לבנה
דער זון וואָס וואַרפט אויף איר די שוין;
עס שוואַרצט די הייליגע איקאָנע
איר מייסטער, אין זיין פּתד־פּוין...

עס שוואַרצט דעם זיילדן אַפּריקאַנער
דער גאט צו וועמען ס'דינט זיין בלוט;
עס שוואַרצט דער הערשנדער הומאַנער
דעם שקלאָף וואָס פּוצט זיין שוך און הוט...

עס שוואַרצט דער בלינדער זיינע קינדער —
די לובטלאַך אויף זיין שוואַרצן שטעג;
עס שוואַרצט דאָס אויג דעם זעלבן צינדער,
וואָס האָט געלויבטן איר דעם וועג...

2

(אמאָרע)

פון וואַרימע לענדער איז אַ ווינטל געקומען
און דעם פויגל פּרילינג מיט זיך מיטגענומען ;
אין בליענדן חשך פון דער קילענדער נאַכט
ער האָט אין מיין האַרצן זיין נעסט זיך געמאַכט...

פאַרגיב מיר, פויגל פּרילינג, מיין אויפנאַמע די קאַלמע,
וואָס כ'האַב דיך מיט עמפּפאַנגען מיט טירן אויפגעפּראַלמע,
וואָס פינסטער איז דיין נעסט דיר און ס'בלאָזן ווינטן דאַרט;
שולדיג איז די ליבע, וואָס פליט פון אַרמ-צו-אַרט...

פאַרוואונדעט אירע פליגל האָבן שוואַרצע בליקן,
די זעלבע וואָס זי פלעגט מיט אירע פאַרבן קוויקן,
און איינגעהילט אין טרויער האָבן שוואַרצע רייד איר —
פאַרגיב אַ קראַנקער שוועסטער און איר סוף באַשויד איר...

.3

(אַזשיטאַטאַ)

מויט זיין שוואַרצן, שאַרפן שנאָבל
האַט דער פלינקער פויגל פּרילונג
דורכגעלעכערט מיר מיין לייב! —

פון זיין נעסט, זיין אויסגעוויילטער
האַט ער זיך אַרויסגעריסן —
ווער זאַל ריכטן זיך און וויסן!..

זיי געבענטשט, דו געמין שוואַרצע,
און פון ליכט באַהיט, באַשיץ מיר,
זיי געלויבט אויף אייביג, נאַכט! —

טו דיין פינסטערן גענאָד מיר,
לאַז ניש קומען דעם באַגינען —
קיינער זען זאַל בלומט מיינס רינען...

4

(פּוּרִיאָסאַ)

עס שווינדט די ליכטיגע לבנה
ביים אַנבליק פון דער שוואַרצער פיין;
עס ברעכט דער מויסטער די איקאָנע,
פאַרמרינקנדיג מיט שוואַרצן זווין! ...

ווינטן, ווילדע, ווירטואַזן,
שפּילט, אַ, שפּילט אויף מיין געמיט מיר,
אויף די טונקעלע קלאַווישן! —

שפּילט מיר אויף די שאַרפע סטרונגעס
פון מיין געטין'ס שוואַרצער האַרף! —
וויל דער ווייטאַג שאַרף איז —
שאַרף ! ! !

האַרבעט־מאַטיוו

לעצטע פויגל באלד פאַרפלוּיגן
אין די ווייטע ווייטן
און דער טרויער מיט זיין בויגן
קומט שוין אָן צו רייטן...

רייטער, רייטער, זיגער מיינער,
זאָג מיר דיינע וועגן ;
איך בין דאָך סיי־ווי שוין דיינער —
וועל איך דיר גיין אַנטקעגן...

איך וועל אַליין מיין ביסל פרייד
אַ מתנה דיר אַפגעבן ;
וועט קלענער זיין מיין לייד —
לענגער דיר דוין לעבן...

שוין קיין פויגל ניט פאַרבליבן
און מיין פרייד פאַרטראָגן
האַבן ווינטן, זעקס־און־זיבן, —
ניט אויף צום דעריאַגן...

וויל דער זיגער מער ניט זיגן,
פּוילן מער ניט וואַרפן ;
וועט מיין האַרץ — אָן פריד און קריגן —
קיינער מער ניט דאַרפן...

טרויער, בלויזער רייטער מיינער,
זאָג מיר דיינע וועגן...
דאָס בין איך, דער דינער דיינער,
כִּיגיי דיר שוין אַנטקעגן...

קאַנטראַפּוֹנֶקט...

מיינע פינגער געדענקען די זויבקיט
פון דיין לייב און די ווילדע סימפאָניע,
מיט רעגנדער גלויבער-אומגלויבקיט,
פון אונזער אולטרא-מאָדערנער האַרמאָניע...

וואָס מיר האָבן געשפּילט אין באַגלויטונג
אויף די סטרוניעס פון דינע באַגערן,
מיט דער קלאַרער-אומקלאַרער באַדויטונג
פון די בלענדנד-פאַרבלענדענדע שטערן...

איך געדענק נאָך די גליענדע טענער,
ווי מיר שטייגן קרעשמשענדאַ-קרעשמשענדאַ,
ווי דער טאַקט זוערט אַט גרעסער, אַט קלענער —
מיט דער פּלוצלינגער דימיניוענדאַ...

אַצינד זיצט זיך דיין יונגער „אַפּאַלאַ“
און ער שפּילט זיך אַ נאָגענדע סאַלאַ
פאַר רעיונות וואָס טאַנצן באַלעט
פאַר דיר — ביי אַ צווייטן אין בעט...

III.

ד ר א נ ג

א.

דינסטן אין א האַטער

„ווי זון־ליכט אין דער מדבר
גייט אויף אין אונז דאָס לעבן —
גייט אויף, פאַרגייט,
און איז פאַר קיינעם נישט קיין פרייד...“

אונזערע טעג — עקראַנען פון אַ ביליגן קינעמאַטאָגראַף:
פנים'ער, פנים'ער — סודות'פול אַלע —
און נאָך איידער זיי באַרואַיגן אונזער בליק
פאַרשווינדן זיי שוין צוריק...“

אַז מיר זיינען צוריקגעהאַלטן און מיאום
ריידן צו אונז די מענער־געסט קאַלט און ווייניג,
און אַז מיר זיינען פּרעך אין שוין —
האַלטן אונז די פרויען פאַר געמיינ...“

די באַלעבאָטיג אונזערע
וואַלטן וועלן מיר זאָלן זיין
אַלץ צוזאַמען —
פרעך און פּיין...
נאָר אונטערטעניקייט איז ווי אַ שלאָס
אויף די געפילן...
און בלויז ווען מען לאָזט אונז עפעס איבער
שטייכלען מיר: „אַ דאַנק“, אַ שטילן...“

ב.

פארבעטנדיג די בעטן:

„נאך שמעקט דער מענער־שווייס
מיט דעם גרינעם ריח פון באגערן,
מישט זיך אויס מיט דער וויסקויט
פון די ליולאכער און קישנס —
וואַרעס נאָד,
נאָך וואַרעס...“

ערשט נאָר־וואַס זיינען זיי דאָ געלעגן —
וויסע, שיינע
(דאָכט זיך אַלע שיינע...),
און אין דער פינסטערניש
האַבן זייערע אויגן זיך געצינדן —
ביי טייל מיט בענקשאַפט,
ביי טייל מיט ווילדן כעס...“

אַבער אין טייל פון אונזער געצוימטער ליבשאַפט,
וואָס רוישט אין אונזערע צנועה־דיג־פאַרדעקטע גלידער,
וואַלטן זיי זיך אַלע פאַרטונקלט
און געלאָשן...“

גריין... ווייס...
ווי עס פאַרשכור'ן די קאַלירן!..“

קען זיין ס'האַבן טייל, ביינאַכט,
פון אונז געטראַכט,
קען זיין — געבענקט נאָך אונז אַפילו...
אַבער... „דינסטן... פרעמדע דינסטן...“
און די קיימן פון ווירדע און מאַניערן
האַבן זייער געפיל באַזיגט...“

גריין... ווייס...
שוין הויבן זיך אן אונזערע האַר צו ווייסן
און אויף אונזער הויט —
וועט גרינען דער פּרילינג
פון דעם האַרבסט...
וואו וועט בלייבן אונזער פייער —
ניט אויסגעברענט —
וועמען וועט אונזער לעצטער אַטעם
וואַרעמען?..

גריין... ווייס...
און שלוסלען אין די טירן...
א, ווי עס פאַרשכור'ן די קאַלירן!..."

(נעאפּאַל, אימאַליע, 1925).

בארג וועזאוויים אין א נעבלדיגן פארנאכט

אומבאוועגלאך,
ווי א צוריקגעשמויסענע האנט,
פעסט־פארפויסט,
שטארצט ארויס דער רויך
פון בארג וועזאוויים
בייד־אנטבלויזט:
„מיאוס איז מיר שוין
אויביג אטעמען מיט רויך;
גאט, וואָס פארשטעלסטו נאָך מיין כח? !...“

נאָר דער בלויענער טומאן
שווערט אַראָפּ די האנט פון דעם וואולקאן...

אין די היזלאך באַרג־אַראָפּ,
באַרג־אַרום,
גייט אויף גערויש,
גייט אויף ליכט;
פאַרלאַשן, שטום —
וועזאוויים בלויזט...

און עס דוכט זיך:
אַט פלאַצט דאָס כעס־קאַכנדיגע האַרץ זיינס
און, פלאַצנדיק, עס וועט זיך הערן:
„אַט בין איך!.. אַט בין איך!..“

ים לידער

א.

א שיר גייט פארביי ...

ס'האט מיין בענקשאפט זיך געלאזן
איבער בלויען ים אויף לוייער,
איז דער ים געוואָרן ווילדער
און די כוואַליעס פינקלען בלויער...

ניט־ווייט פון מיר
רוט מיין חלום'ס האַרץ —
ניט־ווייט פון מיר שוועבט איר קול...
נאָר ס'איז צורואַיג די געליבטע,
כ'זאָל אין רוש פון די אינדן
אויך איר קול פאַרנעמען...

שוין האַט די זון זיך אויסגעלאָשן
און מיין בענקשאפט — אָנגעצונדן! ...
לעשט זיך אויס איר שמערן אַלע! —
און זאָל מיין בענקשאפט ניט פאַרבלאָנדזשען
זוכנדיג בלויז שמערן צוויי...

נאָר דער ווינט איז אַזוי לייכט דאָ
און די בענקשאפט — אַזוי שווער ;
און די שמערן — ניט געפונען —
לאַקן אַלץ מער און מער...

ב.

די כוואַליעם

ווי קליינע, קלאַרע מויבן,
פון ווייסע וואונדער־לענדער,
פליען זיי פון ווייטן;
פליענדיג — זיי וואַקסן, וואַקסן,
און — ווי דערשראָקן פאַר מענטשן־אויגן —
וואַקסנדיג, זיי ווערן אויס...
ווערן אויס —
און, ווי אין אַלטע צויבער־מעשות,
זיי ווערן גלייך פאַרוואַנדלט
אַט אין רוישנדיגע ווילדע גענז,
אַט אין גרויסע זילבער־שטיקער...
שווימען גענז, שווימט דאָס זילבער,
און באַגעריג מענטשן גאַפן:
אַזוי פיל גענז, אַזוי פיל זילבער,
און אַט איז גאַר שוין באַלד דער האַפן!..

7.

סאַר דיניאַ

אונזער ריינער בלויקייט
פון איטאַליע'ס הוימל
הילט פאַנאנדער זיך די גרויקייט
פון סאַרדיניאַ'ס הויכע פעלזן —
סקעלעטן פון פאַרבאַרגענע באַגערן...

מיט איר גאַנצער הייסקייט
קושט די זון דעם קאַפּ אייך, פעלזן,
און די אינדן — אייערע פיס;
דאָך פאַרנעם איד פון אייך בלוז
פאַרשטיקטע יאַמער־מענער...

און — מיר פאַרבייגייענדיג — זן איטאַליענער
דערצוילט מיר וועגן קעז,
וואָס ווערט געמאַכט „דאַרמ, אויף יענער זייט“,
אויף דעם קעז־אינזל סאַרדיניאַ. —

„גרויסע קעזן און גוטע קעזן!..“

קעז, פעלזן, אינדן, זון...
גאט, שיץ דיין קינד'ס צעמישמן וועזן!..

(מיטלענדישער ים, סעפטעמבער 1925).

ד.

ג ע ר א נ ג ל

שוין לעצמע פאסן וויסקויט
פון עגיפטנס האפן-הייזער
אָפגעשניטן באלד פון רוים,
און איר רויטע זון, די גרויסע,
שלינגען וואַלקנס
ווי מײן טרוים...

לופנדיג, ווי מײנע שרעקיגע געדאנקען,
ראנגלען זיך די כוואַליעס פון פחד'דיגן ים,
און ווי מײנע רושיגע פארלאנגען —
נאָנט פון ציל
און מיט דערגאָנגען —
פאלן זיי אין לויף
און הויבן זיך אַרויף,
רוישנדיג שטאַרקער אַלץ און באַנג
מיט דעם אומרו פון „ווי לאַנג!...“

ה.

טעג פארגייען

טעג פארגייען, ווינטן, קומען
און פארטראגן כוואליעס' ברומען
ווייט מיט זיך אין לענדער ווייטע,
און עס קומען טעג באנייטע...
נאר מיין לעבנס וויסמן זשומען
האט קיין ווינט מיט מוטגענומען...

כוואליעס ווילדע, ווילד אן ווילן,
בלויז איר קענט מיין הארץ פארשפילן! —
מיין הארץ וואס שטענדיג וואכט און הערט
און ווערט פון יעדן טאג באשווערט —
א, זינגט מער מיט קיין ניגון שטילן,
ווייל שווער איז מיר שוין זיך צו פילן...

טעג פארגייען, ווינטן קומען,
ווייט פון ברעג שוין אפגעשוואומען;
נאר מיין ערדיש, ערדיש זארגן
קאן דער ים אויך מיט פארבארגן...

(אטלאנטישער ים, נאוועמבער 1925)

זיסער, שמאַרקער וויין

ווי זיסער, שמאַרקער וויין
זיינען מיר אויערע ליבליכע שמיסן
און אזוי די קאַמפּראַמיסן
וואָס איר מאַכט מיט מיר —
ווי מיט אַ קינד,
שוואַך און רייך..
איך האָב דעם וויין געשרונקען
און געשרונקען,
איצט וועפט אויס זיין פּאַלשע זיסקויט
און עס שמאַרצן צאַרניש מיינע ביינער...
איך בין ניט שוואַך,
און נאָך ווייניגער בין איך רייך!..
ס'האַט מײַן קינד־הייט ניט געבליט;
אַרימקײט האָט, ווי אַ פּאַראַזיט,
מיר אויסגענאַגט די אינגל־פּרייד...
און דאָס רייכע קלייד
פון מײַנע רייד —
איז פון נויטן אויפגענויט!..
לאַנג צוריק האָט אַ מאַמע מיך געטראָגן,
נאָר ס'האַט די נאַכט מיך ערשט געבאַרן...
אַלס איז נאָר מײַן זכרון —
געדענק איז זיך און איך
זייער און זייער...
ווי פּאַלש־פּאַררעמעריש איז יעדע טרער...
זיינען גלייך בײַ מיר
אײערע פּאַרטידיגונגען און קלאַגן!

נאָר זאָל קיינער פון אייך נישט וואַגן
מיר צו געבן דעם זיסן וויין פון רייד,
אָדער אַננעמען זיך מיין קריג...
קאַמף! —
קאַמף מיט גאט
און מיט אַלע וואָס פאַרטיילן גלויבן! —
מיינער איז מיין דורכפאַל,
אָדער זיג!..

א באַלאַדע פון טויזנט וועלט־חכמים, א נר תמיד און די זון

ס'האַבן זיך דער וועלט אַלע ניוועסן געהאַט צוגעגעסן,
האַט זיך איר פאַרגלוסט באַשאַפן אַ ליכט
וואָס זאַל ברענען איביג —
אַפילו ווען קיין מענטשן וועלן שוין אויף דער וועלט ניט זיין...
איז באַשלאָסן געוואָרן,
אַז אויף אויסצוקלערן פון וואָס און ווי אַזוי דאָס ליכט צו מאַכן —
דאַרף מען טויזנט געלערנטע און חכמים צו האָבן.
האַט מען די טויזנט געלערנטע און חכמים געפונען. —
זיינען זיי פופציג יאָר געזעסן —
געטראַכט און אויסגעטראַכט:
אַז צו מאַכן אַזאַ ליכט
דאַרף מען אַלע חיות און בהמות פון דער וועלט
אויסשעכטן —
און זייער חלב פאַר דעם איינעם ליכט פאַרנוצן.
און ווייל דער וועלט האָט זיך דוקא אַזאַ קובץ פאַרגלוסט,
האַט זי איינגעשטוימט —
און ס'איז געשען...

און ווען ס'זיינען אַלע מענטשן פון דער וועלט
אויפ'ן גרויסן וואונדער געקומען
און מ'האַט דאָס ליכט מיט גרויס פאַראַד אָנגעצונדן,
האַבן זיך קיינמאל־נאָך־ניט־געזעענע פויערן
פון דעם ליכט־קנויט צעשפּריצט —
און גרויסע כּשוף־מאַכער האָבן אין זיי אַזוי געלויענט:
„איז דען פאַראַן אַ פינסטערער גורל ווי מיינער
צו לייכטן ווען ס'וועט שוין קיינער ניט זיין
צו זען די שוין!..“

דאָן האָבן זיך אנדערע פּייערן באַוווּזן —
און די כּשוף־מאַכער האָבן וווימער געלויענט :
„און דערפאַר וואָס איר האָט אונזערע קורצע, פינסטערע לעבנס
אין דעם אייביגן ליכט פאַרוואַנדלט,
וויל ס'איז שוין פאַר אייך דאָס ליכט פון דער זון
צו ווייניג געווען,
זאָל זיך די זון פון אייך אָפּטאָן אויף אייביג!..“
האַט זיך די זון, אינמיטן הימל, אַ לעש אויס געטאָן!...

און פון דער גליענדיגער שרעק פון די מענטשן
וואָס האָבן זיך, ווי יענע בהמות און חיות, בוי דער שחיטה,
צעשריגן מיט געוויין,
האַט דאָס ליכט ביסלאַכווייז גענומען צעגויין...

STOP!...

די רויםע רויז
אין דיון שוואַרצע בלוזע —
אַ רוים געפאַר־לעמפל
פון אַ ליידיגן אַטאַמאַביל...
פאַרנאַכט —
אויטאַמאַבילן יאָגן זיך איבער די גאַסן,
און יעדעס מאל ווען איינער לויפט מיר נאָנט פאַרביי —
צינדט זיך אָן אַ רוים לעמפל:
געפאַר! — — —
ווערן מיינע אויגן אָנגעצונדן מיט דעם פייער
פון געפאַר —
און עס ציט מיר,
ווי עס ציט דעם פייער צו דעם ווינט,
ווי עס ציט די רויז צו מיר אַצינד...

היראגליפן

מױן יעדער טאָג — אַ ראַדיאָדיגער היראַגליף,
געטראָגן אויף שטורמדיגע ווינטן
איבער אַ זינקנדיגער שיף,
אינדערמיט פון אַ צעכוואַליעמן ים...

מױן יעדעס וואָרט — אַ פּיף
פון אַ כמורנעם קוימען,
פול שוואַרצע סאַזשעס,
געבליבענע אויף ווענט
פון פונקען פאַרברענטע...

רויסן זיך מענטשן צו שופיגער דעק,
פון וואַלן פאַרגאַסן,
מיט שוים — ווי פון כוואַליעס —
אויף ליפן צעצימערט,
און האָר — ווי דער שטורם
ווילד און צעפלאַסן.

פינטלט זיך לעבן־און־טויט אין די אויגן,
ביז צום פלאַצן געשטענגמע,
און ס'זיידן די הערצער,
זיידן און פּירין,
און ציען ווי גומי־צעצויגן :
„ס'האַט זיך דאָך ערגעץ אַ צייכן געווען
אפשר אַ שיפל, אָדער ניט ווייט דאָ — אַ ברעג?...”

שטאַרקט זיך דער שטורם
פון ווינט און פון בליקן,
שטאַרבן די שוואַכע — בלינדע פון קוקן ;
און ווי ראַדיאָדיגע צייכנס
אין פינסטערע שטורמס —
גויען מױנע מעג
אין די נעבלען אַוועק...

STILL LIFE...

אין מיטן וועג, אין זאמדן רויט,
אין מיטן מאָג, אין מיטן לעבן,
געקומען איז דער אַלטער טויט
אין נײַער שטאַט אַרײַן צו שוועבן...

געגראָבן האָט מען גריבער דאָרט,
נאָר נישט פאַר מענשט און נישט פאַר חיה,
און מת נאָך מת געשלעפט פון אָרט
צו אָרט, געשלעפט, נאָר אַן לױה...

אין קברים טיף געלויגט זיי דאָן,
נאָר קײנער האָט פאַרגאַסן טרערן;
ס'איז אַליץ געטאָן געווען מיט פלאַן —
באַגראָבן האָט מען יונגע... רערן...

אַ גאַנצע רױ פאַרברױנט און שטאַר
פון לעבנס־פלאַם אין זײערע גלידער;
באַשאַפן בלױז צו זען דעם האַר
און זינקען אין דער קאַלטער נידער...

א קאפ פאר א הארץ!

מיון בעט איז קליון,
די נאכט איז גרויס;
מיון קאפ — א שמיין —
פאלט אין איר שויס...

ער פאלט, צעשפאלט
די נאכט אין צוויי,
און ער באהאלט
זיך צווישן זיי —

ביז קומען וועט
א פריינט, א פיינט,
און פון מיון בעט —
פון פוין באשוינט —

ארויסציהען
דאס הארץ פון ברוסט,
אזעקפליען
זואו, אומבאזואוסט...

ניטא קיין פלאץ
פאר הארץ און קאפ
אויף איין מאטראץ,
אין איין אקאפ.

ווען גאט און שד
אויף איין געביט,
אין פעכט־געוועט,
און איך אינמיט...

נאָר קיינער וויל
און קיינער דאַרף
אַ האַרץ־צופיל,
אַ האַרץ — צו־שאַרף...

קומט קיינער ניש
אַהין, אַהער...
און הייסער גליט
מיין לעצטער טרער...

פאַרבלייב, האַרץ, מיר!
אומזיסט דיין טרוי'רן;
כ'האַב איבער דיר
מיין קאַפּ פאַרלוירן!..

„אלטע נייעס“...

צווישן גריכע גראָזן,
בוי אַ בוים אָן אַלמן,
האַט אַ ווינט געבלאָזן
אין אַ טאָג אַ קאַלמן — —

און מיט כעס געטריבן
האַט ער אַ פאַרשפּרייטע
צייטונג, וואָס געבליבן
איז פֿון טעג געשיידטע —

זיך געשפּרייט, געצויגן,
און געוואַרט מיט האַפֿן
אויף אַ לעזערס אויגן,
ביז עס האַט געמראַפֿן :

ס'האַט דער ווינט געבלאָזן,
זי פֿון אַרט געהויבן,
און דערציילט די גראָזן,
פליענדיג פֿון אויבן,

האַט זי, אַ באַטריבטע :
זוי אויף איר געלעגן
זיינען זיך פאַרליבטע,
מיויל-צורמיויל אַנמקעגן,

און זיך פֿון די ליפֿן
גליק ווי וויין געגאַסן ;
נייעסן פֿון מיפֿן
דאָ און דאָרט דערשאַסן...

מעשות גאָר עקזאַמיש,
פֿון התוכות, לויות...;
נאָר דער ווינט ברומט שפּאַמיש :
„אלטע, אלטע נייעס !..“

געפאנגען...

געפאנגען איז מײן זעל אין נעץ פון רייד,
פארשפרייט פון איר אלױן אין רוף צו דיר...
ס'פאלט יעדעס ווארט ווי אַ שווערע קייט
און יעדער ליד — אַ פייערדיגע מיר,

וואָס ברענט די ענגע פליגל איר אין פלוג,
אַ נעבל אינוועניג, אינדרויסן פלאַס;
אין יעדן וועג פארבאָרגן איז בעטרוג
און יעדע האַנט — אַ שטעכעדיגע צאָם,

וואָס בלינדערהייט זי לױערט און זי היט
און ציט און שפרייט זיך פלאַנטערדיג און קוועלט;
דאָך ווערן וועגן אַפן, אויפגעשמידט
די קייט, ווען ס'איז מײן מויל מיט דױנס פאַרשמעלט.

העכערע מאטעמאטיק...

צווייפל, צווייפל, צווייפל! | —
זיך איך און איך כפל
א צווייפל אויף א צווייפל,
בוו מיר אויס אן אויפל -

טורעם פון די צווייפל
שטיינער פון פארצווייפל,
געברענטע אין דעם „אפל“
פון דעם שווארצן צווייפל...

שטייג איך אויף'ן אויפל,
לעזט זיך אויף דער כפל...
און איך זע זיך, וויפל,
אין א הילן רייפל...

